

PhDr. Simona Binková, CSc.
Středisko ibero-amerických studií
FF UK v Praze

Posudek vedoucí diplomové práce

Martina Jilemnická, *Arcivévodkyně Leopoldina Habsburská, císařovna Brazílie: osobnost Leopoldiny a její podíl na vyhlášení nezávislosti Brazílie r. 1822*, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav románských studií, Praha 2014, 71 str. + příl.

Diplomantka zaměřila svůj zájem ke klíčovému momentu brazilských dějin – získání nezávislosti v září 1822. Šlo o výsledek děledobého procesu, v němž významnou roli sehrálo vedle místních faktorů a vývoje v evropské metropoli Portugalsku i několik osobností, jejichž vztah k Brazílii i její nezávislosti prošel nejednoduchým vývojem. Práce se tak pohybuje na pomezí dějin států (Portugalsko, Brazílie, do jisté míry Rakousko), dějin idejí a institucí, ale je věnována také roli jedince v dějinách - mezi mnoha si Jilemnická zvolila osobnost rakouské arcivévodkyně Leopoldiny (1797-1826), provdané za tehdy ještě následníka portugalského a brazilského trůnu Pedra (1817), a které osud umožnil stát se v roce 1822 císařovnou Brazílie. Jilemnická si klade zásadní otázku – do jaké míry se Leopoldina aktivně podílela na této proměně (v rovině státní, ale i osobní - zde se nabízí i její srovnání s ambiciózní a poněkud sebestřednou tchýní Carloutou Joaquinou, jejíž zájmy se však ubíraly jiným směrem). Práce tak zasahuje okrajově i do oblasti *gender studies*, aniž by si to prvoplánově vytyčila (mj. výchova habsburských dcer, role manželky a panovnice).

Jilemnická diplomovou práci rozdělila do tří stěžejních kapitol: v jedné (2. Portugalsko na počátku 19. století a události v Brazílii v letech 1808-1822, str. 9-25) rozebírá především evropské předpoklady změny koloniálního postavení Brazílie, v další (3. Císařovna Leopoldina – životopis, str. 26-46) sleduje rodinné zázemí a osobní charakteristiky Leopoldiny, její zájmy a vztah k Brazílii, jeho proměny a důsledky. V poslední (4. Leopoldina a otázka jejího podílu na vyhlášení nezávislosti Brazílie, str. 46-64) pak sleduje odlišné hodnocení podílu protagonistů brazilské nezávislosti (prvního císaře Pedra a jeho manželky Leopoldiny) z pohledu brazilské a portugalské historiografie 20. stol. na vzorku dostupných příruček brazilských, respektive portugalských dějin. Tento vzorek jistě není vyčerpávající (z jazykových důvodů autorka vynechala německojazyčné dějiny Rakouska, dala by se doplnit jiná verze obsažnějších dějin Brazílie Borise Fausta z roku 1994 v mnoha reedicích, nebo učebnice José Dantase *História do Brasil*, SP 1991; škoda, že není zahrnut José Mattoso, *História de Portugal*, sv. 5, 1995, s nímž autorka jako se sekundární literaturou pracovala),

ale ve většině případů by nejspíš jen potvrdily závěr Jilemnické o heroizaci podílu D. Pedra ve starší brazilské historiografii a upozadění vlivu jeho manželky. Bylo by užitečné se zamyslet nejen nad vlivem „nacionalismů“ a „mýtů“ v dějinách, ale vztáhnout je i k chronologii rozkrývání role protagonistů na základě zpřístupňování archívních dokumentů (Norton 1938 a 1979; Oberacker Jr. 1973): vzpěčují se brazilští historikové přiznat přiměřené zásluhy ženě-cizince i v době, kdy byla vydána její osobní korespondence?

Autorce práce je třeba přiznat zaujetí tématem a vzestupnou snahu dopátrat se odpovědi na své otázky ve více či méně dostupných zdrojích, včetně užitečných konzultací s kolegou Polakovičem zabývajícím se rolí Leopoldiny v odlišném kontextu (v té době počínající emigrací Středoevropanů do Brazílie).

Práce má logické a přehledné členění, je výborným způsobem dokumentovaná. K dílčím bolestem patří některé formulace, zvláště v překladech – nejvíce v posledních kapitolách zpracovávaných už pod jistým časovým tlakem (těsně před vyhlášením nezávislosti nelze hovořit o *královském dvoře* – str. 37 a 38, v orig. *palác*; manželské násilí asi není vhodné označovat za atentát, byť to tak rozrušená Leopoldina formulovala – str. 41; *séquito* je třeba interpretovat spíše jako doprovod než družinu, str. 42; domorodci *kmene*, nikoliv *rodu Tocantins*, str. 43; místo *se dvěma indiány s párem indiánů*, tamtéž; *Trieste* je česky *Terst*; brazilské sbírky ve Vídni byly „uzavřeny“ nikoliv roku 1936 – str. 44 -, ale 1836 a část, jež „přežila“ revoluční rok 1848, byla převedena do etnografického muzea ve vídeňském Hofburgu; na str. 46, pozn. 148 se omylem objevil jiný citát v češtině a v portug. verzi.) Mohli bychom pokračovat: str. 48 „nechtěla do Brazílie“ / neměla Brazílii ráda (už tam totiž byla); kníže Metternich spíše než na vytržení Brazílie z anglického vlivu (str.16) aspiroval na sblížení Brazílie s Rakouskem – i když důsledky těchto aktivit byly shodné. Neobratná je formulace o Britech a portugalské populaci (str. 17, ř. 2-3); některé práce (Fausto) by si zasloužily být zahrnuty do pramenů, byť byly dohledány na internetu, aj., ale jde o jednotliviny, které jsou opravitelné a nemají vliv na celkový výsledek práce.

Shrnuto, práce Martiny Jilemnické splnila požadavky kladené na magisterskou diplomovou práci a před vlastní obhajobou navrhuji klasifikaci mezi velmi dobře a výborně.

V Praze, 1.2.2014